

Spurium G-apt

Spurium G-apt

G-apt

4. May
1913

ՖՐԱՆՍՈՒԱ ԳՈՐԷ

ԻԱՐԲԻՆՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

6377

ՀԵՏ. ԹԱՐԳՄ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳՍԲԷԹԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՅԵՊԱՐԱՆ «ԿՈՀԱԿ»

ՊԱՅ ԱՅԻ ԵՊՈՒՍՏՈՒՆՈՍ ԴԱՏՏԵՍԻ, ՔԻՆ 27

1913

15 Գրքի 3-րդ 1913 Վիսթրիա

ԴԱՐԲԻՆՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

« Դրուճշման Քարտ Երկրորդ
Քաղաք »

ԴԱՐԲԻՆՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

— * —

Տեա՛րք դասաւորք, մըտիկ ըրեք, պատմութիւնս չե երկար,
Ահաւասիկ: Անցեալ օր եր, դարբինները անհամար.
Ըստոսացման, ընդվըգումի արձակեցին ճիշն հըգօր.
Գործադուրը իրաւունքնին եր արդար:

Զըսեռն եր խիս, ցուրտ ու բուքս եւ արաւմանը քաղցեմ,
Բողորովին յուսահատած, ուժասպառեւ եր արդեն...
Շաքաք իրկուն գինեւունին ճաւքան անոնք բըռնեցին
Գըրուխնին կախ՝ քեւըս մըսած մեղմօրեն:

Ու անոնցմէ ծերերն ինծի — անունն իրենց չեւ քեւ —
Հա՛յր Ժան, ըսին, պարստած եմ մեր սրբերն ու քաղովներ.
Կամ յաւելում, կամ գործադուր, կը կեղեքիւնք չարաչար
Ազատքեան միակ միջոցն այս է մեր:

Դուն տարեցն եւ դարբիններուն, քեզ ընտրեցիւք որ երբաս,
Ապարանք՝ մեր տնայտանքն ու տնայտանքն անհաս
Ճուգադրեալ գործասիրոջ, բողոքեալ ուժգօրեն...
Արդեօք յաւեւ պիտի ըլլայ մեր կեանքն ա՛յս:

Կ'երբաւ ըսի, ընկերներուս օգին համար կ'երբաւ եւ,
Տե՛ր Լախազահ, քեւ խաղաղ ծերուկ մըն եմ քոյդ ու հեզ.
Սակայն զանոնք մերժեղ աւա՛դ, չեի ուզեւ քընաւին...
Ու գընացի ապարանք խորոխս ու վեւ:

Գործասերը, սեղանին շուրջ անհոգ նըսած էր ճաշի-
Դըսայ գինը ու ամեն բան տա՛րք դասաւորք, պատկերի.
Մեր տանըսնը, կեղեմը, մեր տառապանքն հոգեհան...
Ամեն ինչ սուղ, հացն ալ, տունն ալ հրծծեցի:

Մըսիկ ըրաւ հանդարտօրէն ապա կադին կոտրեցով.
«Հա՛յր Ժան, ըսաւ, գիտեմ պարկեշտ ծերուկ մըն էս չընտրեցի.
Կը հասկընամ թէ դարբիններն ինչո՞ւ հոս քե՛զ դրկեցին...
Բայց չը կարծես թէ անգութ մ'եմ անգորով:

Քեզի համար կըրպակիս մեք, միշտ գործ ունիմ այս օրէն.
Սակայն գիտցիր յաւելումը գոր դարբինները կուզեն
Զիս կը խեղդէ... կը նախընտրեն վաղն իսկ դարբնոցը փակել.
Վաս ծոյրն են անոնք ամենքն ալ արդեն:

Վերջին խօսքս է այս գոր գընա՛ յայտնէ այսօր բոլորին.
Դըլխուս վըրայ, տե՛ր յարեցի ու դուրս ելայ տըրտալին.
Սիրքս տըլուր, հոգիս խըռով տանելու այժմ անյապաղ
Պատասխանն այս ընկերներուս իմ դարբին:

Հոն կ'աղմըկեն, ժըխորն է մեծ ու կը խօսին, կը խօսին.
Կ'երդնում անոնք չընայելու սեւ սեւին իսկ դարբնոցին. [նուռ...
Կ'երդնում էս ալ տա՛րք դասաւորք, նախնիներուս պէս կ'երդ-
Վա՛յ սուրբ ուխտը եւ երդումը դըրժողին:

Գործադուր է կը խորհէի թերեւս երկար տեւէ ան
Վաղը դըրամն ալ կը սպառի, քաղցը կ'ըլլայ թիւս գազան.
Ծանրը հարւած, գտնուած եմ ու միմակ չեմ, ալ ինչո՞վ
Ծերուկը կիկն ու գաւակներս կըշտանան:

Ու այն գիշեր, լուռ, մըտախոն եւ գրիպկոր մըտայ տուն,
Ծունկիս առի երկու փոքրիկ գաւակներս սիրաւուն.
Միկընտ անդին, հե՛ք ու նօթի, երկընթեւն ալ անտեսած
Խեղճ աղջնակըս մեռած էր մէջն անկողնոյն:

Ու դիակին հանդէպ պաղած անկեղծօրէն ամբողջայ
Գործադուրին երդընալու՝ որ տունը նըստիմ հիմն
Պարսպ, անգործ... բայց հոգիս ու սրտս մէջ ծերացած,
Պայտարողի ըզգացի ուժը հրակայ:

Ու պտուռ կիկն ալ լըացքէն դարձաւ սեւ անկրիւս,
Ընկճած դեմքով մը պատկերի միկն ամեն բան յուսահատ.
Սիւնն անբարբ ու անխափան ստատադիկն սեւեռած
Մընաց անշարժ իր յուզումին մէջ հանդարտ:

Մըսիկ ըրէ՛ Ժան, ընդհատեց լըոտքիւնը, գիտես որ
Խընայաւեր կին մըն եմ էս բայց հագիս թէ տաւր օր
Ապրելու չափ, զանքիդին մէջ հաց ունիմք լոկ, չոր, ցամաք.
Իսկ անկէ ետք երբանք ո՞ր...

Կարգադրիկն պիտի տեսնէ վըստի եղիր մօտ օրէն.
Անեղացի եւ լըոնցի. . օրերն անցան արգայեն.
Թըշտոտքիկն եկաւ աղփատ խըրճիքնում մէջ մեծնալու,
Յեհալի՛ր, ովն ու սարափովը դըժխեմ:

Սըրսակեղեք սեւ խեղճաբեան, լըւածոբեան մէջ այսօր
Տըղոց ճիւղին աղեկըսուր, կընկան լացին հանդիման
— Կ'երդնում, կ'երդնում տա՛րք դասաւորք, խայելոտեան
անունով —
Յուրեմն քաղցած լըոտնեցիներուս դեմ անգամ

Սա մըսքիս մէջ, խորն հոգիս յընցուցի բընաւին,
Զար խորհուրդը, պիղծ ու զագիւր, ըրաշու գող մ'ըստրին
Օ'հ, ասեցի, տեսիք դասաւորի, միշտ ասեցի խորշակնով,
Խըղձիս հանդէպ մեղանցում մը դիւային:

Եթէ հոս ձեր առջին խոնարհ՝ կուրաւ անյոյս, պարունկէ՛ր,
Պատճառն այն է որ ձիշ հիմա աչքիս առջեւն է պարզեր,
Այն բոլորը ինչ որ ըսի, որոնց մասին խօսեցայ
Որոնց համար բաշտուկս ըրածն է ըրեր:

Յանախ հացով օրերն անցան, կը սանցէի շարաշար,
Հիշակը մեզ փակ փակդակ մ'էր հաւասարեց հաւասար
Հիմա ապրած խոնարա բանսիս — սարքերոքիս յըզրսայ —
Նոյնիսկ բանսը շաւագոյն է ինձ համար:

Երկու շաբաթ անցաւ սրխուր, զանքիւղնուս մէջ հընաւանդ,
Հացի պատսոն մը չը մընաց, ոչ իսկ փշուր մը, մէկ հաս...
Ամբոխին մէջ միկնէր այն օր քաղած էի խեւքի պէս,
Խեղձութենէն բոլորովին յուսահաս:

Նոյնքերէ՛ր ցրին օր մ'էր սրխուր ձայնով մը յուզած.
Կիւնըս ըսաւ. «Խեղձուկ երկի, վերջին բարձիկն ալ զընաց
Պիտի երթաւ դուն հիմա, ո՛ր հաց ձարելու, ո՛վ ծերուկ,
— Պիտի երթաւ հո՛ն, յարեցի դառնացած:

Ու հիմաւորց գիւնեւունը դիմեցի ես անայրայր.
Հոն կ'ըրային դարբինները, ամէն օր ու բոլորն ալ.
Հաշիշային բըմերոքեան մէջ արեւըրնող ալօջին,
Քաղցն ու փշըս որքա՛ն դիւրին է մոռնայ:

Երբ ներս մըսայ կը խընէին... այժերուս մէջ կամըրած
Անոնք շատ շաւ կարդացին թէ պիտի ըսեմ ի՞նչ յանկարծ
Ու խօսեցայ իրենց աջայեւ. «Եկա՛յ ձեզի ըսել հոս,
Ինչ որ կ'ըսեն ներսէս խեղձն ու Աստած:

Վարսունաւեայ ծերունիներ ենք կիմա ու ես, ընկերներ,
Ու խընաւեանս ապաւինած ունիւք նաեւ զաւակներ.
Հիշակին ա՛յ չըրէ մընաց զի ծախեցինք մեկն ամէն բան
Վաղն ալ մեռնի՞նք բոլ յուսահաս եւ անէր:

Պիտի երթաւ աշխատելու, հաց ձարելու բոլ իսկ,
Նօրի մեռնիլն իմ փոքրս չէ, բայց զաւակներ ունիւք հե՛.
Արտեւեցէ՛ք, պիտի երթաւ գործախորդն առանձին,
Սակայն ըրա՛յ թէ «ուխտարո՛ւ» ինձ ըսէ:

Ահաւասիկ, տեսէ՛ք, ինչպէս մագըս ձերմակ, ձեռքս է սեւ,
Բառսուն տարի, դարբին եմ ես, բողբէ երթաւ... արդարեւ
Մորալ կուգեմ սակայն ձակքիս ակօսներէն կ'անընդամ,
Զաւակներս բոլ ընտնիկն անարեւ:

Կը բարկանա՛մ, ըսէ՛ք շուտով, անհաճո՞յ է այս ձեզի...
Անոնց մէջէն յանկարծ մէկը երեսս ի վեր սոսկալի
Զայնով մը բիրտ. «Վաս ես, ծերո՛ւկ, պոռաց փա՛ս մը
բուրսալիս,
Որ յարեւանն անդիմալիս է արժանի»:—

Գործարանի մընոյրսին մէջ հիւծած ու դաշկաղեմ,
Պատանի մ'էր որ կ'անարգէր զիս կանգնած հո՛ն, ձիշ
Իմ դէմ... [կը լրսէր,
Խոր լռութեան մէջ ծեր ժանը, սրտին սրտին իսկ
Ճակատն առած մասնետուն մէջ ոսկրեղեն:

Պրոփետր իմեր խոսեց ուժգին արիւն յանկարծ խօսարար.
Ու պոռացի. «Պառաւ կինս աշ, զաւակներս աշքողիսպսո
Մենկին քաղցած... չէ՛, աշխատիլ պիտի չերթաւ՝ սախարի՛ւն
Բայց պատիւս աշ ոսկերուդ տակ չի մընար:

Պատասխան կեցի՛ր... օ՛ն ընկերներ՛, անկիւններէն շուրջ
Երկու ուժեղ մուրճ զատեցիք, հոգ չէ, ժանգեն սեղսած մութ,
Եւ դո՛ւք անկեղծ վրկան եղիք մեռանաւորին այս վրտեմ,
Ուր վասը իր պատիւին է հետաւնոս:

Պատասխան կեցի՛ր... ծերունի ժանն անարգելը չէ դիւրին
Դէ՛հ մերկացիր քաճկոնակէդ, հանէ՛ շապիկդ աշ դեղին
Ահա՛ մուրճդ, մի սրբալիս, քաջը մահէն կը վախենա՞յ
Օ՛ն քրքնէ սա ձեռքերդ աշ մոլորիկ:

Այնքան քաջ, նըւասեացիկ պահանջի է այս հասոցման,
Անարգանքը զոր դուն ճակիս անեցիր այժմ անասան,
Ի՛նչ էր կամ քու կարմիր արեան ճապարիկով գիցիր ու,
Պիտի մաքրեմ, պիտի սրբեմ յարիսեան:

Տեա՛րք դասաւորք, հետքս կուրծքիս տակ ցատում մը
խօսարարակ
Ու սրբիս մէջ անեղ մըրրիկ մը կը մեծնար շարունակ,
Կը փոքորիւն հոգիս հիմա կարծես ես աշ տէր չի,
Էնքանն ու դասողութեանըս համակ:

Գրիսունս վերայ, քաղովս ուժգին, խելք ու ըշտայ
պոսոյսով, [խրոնով...]
Մուրճն իջեցուց անբախտ սրդուն ջարդեց զանկը ան-
Ահա՛ հիմա ոսկերուս տակ. քիչ մը անդին արիւնծածկ,
Փրուած էր ան հարածիս տակ անգորով:

Արեան կարմիր մսոսխուղ մը աջիս առջեւ յեղակարծ,
Բացաւ կարծես, ոսկերուս տակ, կարմիր գեղեկ անիծած.
Մինչ ես աւա՞ղ, դասաւորներ՛, զոհիս առջեւ քաղացայ,
Կարծես իմ բիրտ կասաղութեան մէջ զանաւած:

Բոլորը մեկ, ցատկած էին, ուսումով մը, դեպի վեր,
Մոռած գիւնին, մոռած օդին եւ կոտորած զաւարներ.
Ու մինչ ապշած եւ վարակեց ինձ մօտեցաւ ուղեցին,
Գրիսարկս իրենց երկարեցի անտարբեր:

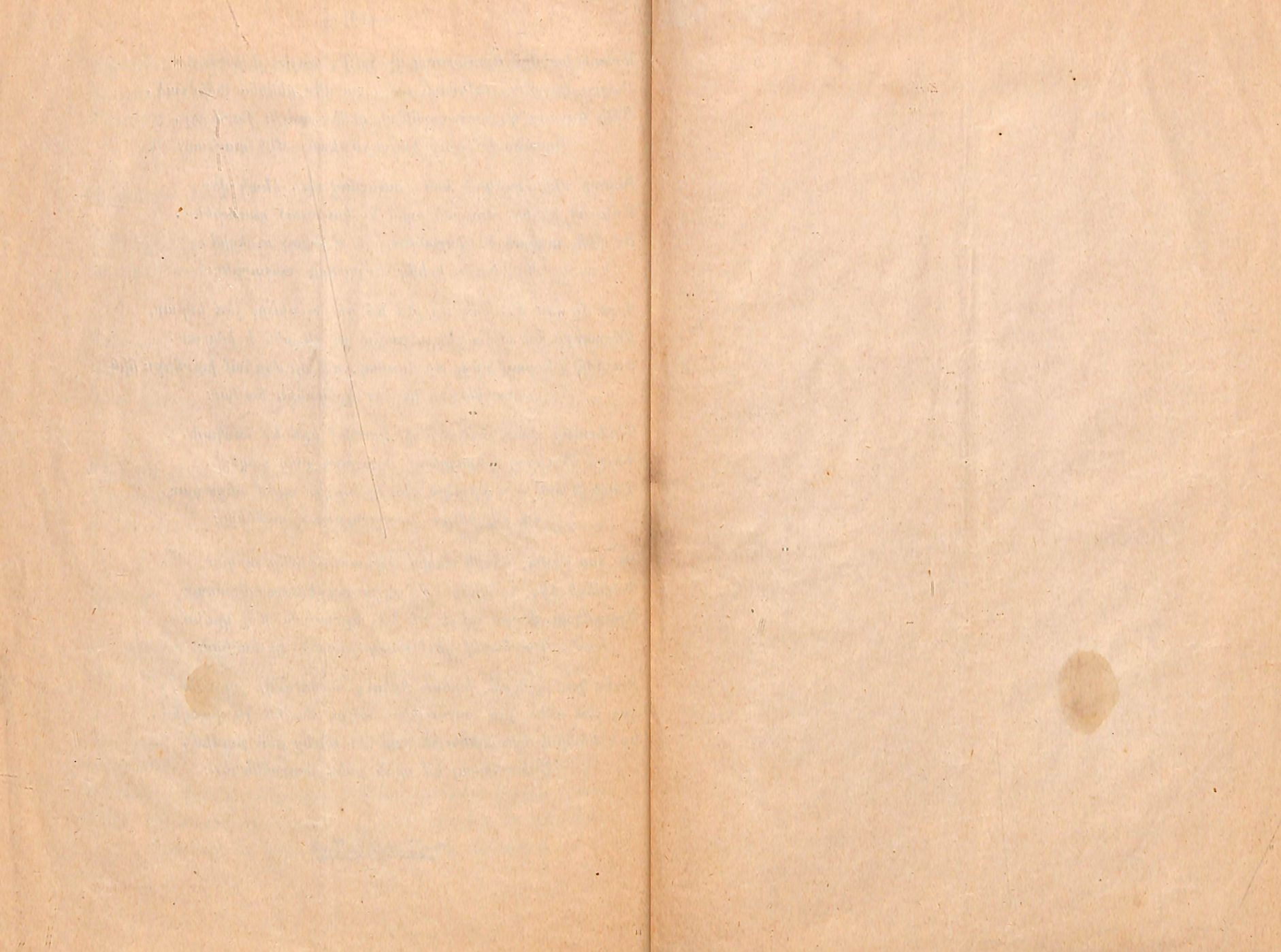
Վաս մը չեմ ես, վաս մը չեմ ես, չէ՛ աշխատիլ չեմ երթար,
Ոճրագործ եմ հիմա տեղս քանն ու զնանն է խաւար.
Ես հոն կ'երթաւ քայց մի մոռնալ, ո՛հ մի մոռնալ խրճիթս հին
Չաւակներուս եւ ծեր կրկնաւորս համար:

Դիմեցունք տեա՛րք դասաւորք, դժոխք մըն էր սոսկայի,
Դուրս անեցայ խեղացընոր, զրոյսըս քաջ վագեցի,
Վագեցի հոն ուր խիղճըս գիւ կը մըլեր այժմ անդադար,
Եւ ինքզինքըս արդարութեան յանձնեցի:

Ու հոս հիմա, մեկիկ մեկիկ ճըշմարտութիւնը արդար,
Պատեցի ձեզ, ունկընդեցիք ուշադրութեամբ անդադար
Այսուհետեւ փոքրս աշ չէ քե ի՛նչ հրաման, ի՛նչ վրձն.
Կ'արձակեք դո՛ւք մարդասպանի մը համար:

Բանս կամ զընտան, խոնաւ նըկուղ, աստուանի շրթներ,
Հոգ չեմ ընէր, չեմ սարսափիր, աջըս մահէն չէ վախցեր,
Եթէ նոյնիսկ կառափնասին տալ սեւ սիւնը ինձ քածին,
Շընորհակալ եմ պիտի ըսեմ պարուններ...:

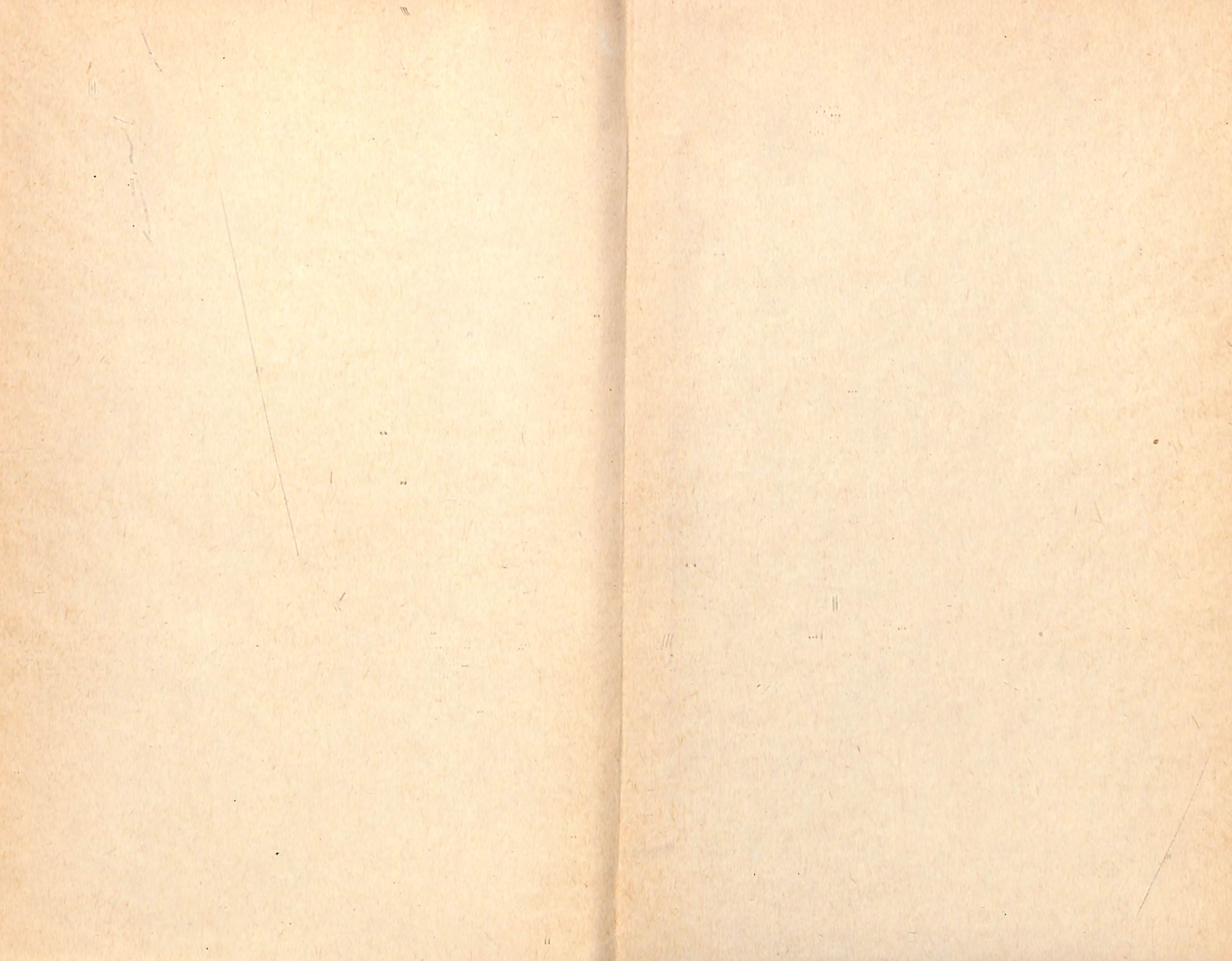

№ 6311

40 40

P. M.

6311